

Dit verslag is opgesteld door Daniël de Jong, trainee bij Rijkswaterstaat.

Donderdag 12 oktober 2023 vond de 10e editie van de regiodag Slim Watermanagement ARK/NZK plaats. Het 10-jarig jubileum werd gevierd met een mooi uitzicht over de Maarsseveense Plassen. Naast de leerzame verhalen en activiteiten, bood de regiodag de gelegenheid om bij te praten of elkaar voor het eerst te ontmoeten. Dit maakt het makkelijker om elkaar ook in het dagelijkse werk te vinden en samen te werken: de basis van Slim Watermanagement!

Met de komst van zo'n 70 deelnemers zijn waterbeheerders van onder andere: De Stichtse Rijnlanden, Hollands Noorderkwartier, Rijnland, Amstel, Gooi en Vecht/Waternet en van regionale en landelijke onderdelen van Rijkswaterstaat in veelvoud aanwezig.

Na een korte introductie door de organisatie gaat de regiodag officieel van start. Op 9 oktober zijn de KNMI'23-klimaatscenario's gepresenteerd. Er wordt kort stilgestaan bij het meest extreme scenario en wat dit kan betekenen voor ons systeem. De toekomstige effecten resulteren in een spannende opgave voor de regio met een nu al kritiek watersysteem. Dit brengt een hoop uitdagingen met zich mee betreft de keuzes die gemaakt moeten worden en waar de grenzen van het systeem dienen te worden opgezocht. Daarbij werd ook aangegeven dat het van belang is om vanuit Slim Watermanagement te laten zien wat we wel kunnen in het operationele beheer, maar zeker ook wat we niet kunnen 'managen' met elkaar.

10 jaar Slim Watermanagement: terugblik en vooruitblik

Naast dat er bij de introductie kort is stilgestaan bij de KNMI'23-klimaatscenario's, wordt de nieuwe directeur Netwerkontwikkeling Mattie Busch (Rijkswaterstaat Midden Nederland) geïntroduceerd en welkom geheten. Ook wordt een oud gediende van Rijkswaterstaat bedankt voor zijn inzet en deelname aan Slim Watermanagement. Hij zal per 22 december met pensioen gaan. Hij was overigens een van de vijf deelnemers die opstond bij de vraag: "Wie er vanaf het begin bij waren in het perspectief van tien jaar Slim Watermanagement?" (zie foto elders). Dit schetst een mooi beeld van het komen en gaan van mensen door de jaren heen. Maar de Slim Watermanagement community, "want zo mogen wij onszelf ondertussen wel noemen", zorgt er voor dat nieuwe mensen een warm welkom krijgen, kennis wordt behouden en overgedragen. Hierdoor hebben wij al veel bereikt met elkaar, ondanks de wisseling van de wacht en een systeem dat de grenzen heeft bereikt. Dit geeft maar weer aan hoe belangrijk het is om regiodagen om de zoveel tijd te blijven organiseren. Namelijk om nieuwe mensen te blijven ontmoeten en beter te leren kennen.

Oogst van 10 jaar Slim Watermanagement

Het tienjarig bestaan van Slim Watermanagement biedt de gelegenheid om terug te kijken en te reflecteren op wat we tot dusver hebben bereikt. Hoe staan we ervoor? Aan de hand van de presentatie van Hilga Sikma (Waternet) blikken we terug. Op het boezem- en hoofdwatersysteem is de speling heel krap. Door middel van Slim Watermanagement hebben we kans op falen in het systeem van 1 op 72 kunnen oprekken naar 1 op 100. Daarbij moet wel in het achterhoofd gehouden worden dat er is uitgegaan van het huidige scenario qua omstandigheden.

De klimaatscenario's voor de toekomst zien er al met al niet rooskleuriger uit, maar ook vandaag de dag hebben we al te maken gehad met extremen. De grootschalige hoeveelheid neerslag die in korte tijd is gevallen in Limburg in 2021 en de droogte in de zomer van 2022 worden hierbij als belangrijke voorbeelden genoemd. Gedurende de benoemde droge periode is er veel werk verzet om verzilting van het Noordzeekanaal zoveel mogelijk te beperken en daarmee zoutindringing op het Amsterdam-Rijnkanaal te voorkomen. Daarnaast is het voor te stellen dat het soort type buien dat is gevallen boven Limburg in 2021, ook binnen het beheergebied van het ARK/NZK kunnen plaatsvinden. Het is belangrijk om stil te staan bij de vraag: wat kan Slim Watermanagement binnen dit soort grote vraagstukken betekenen?

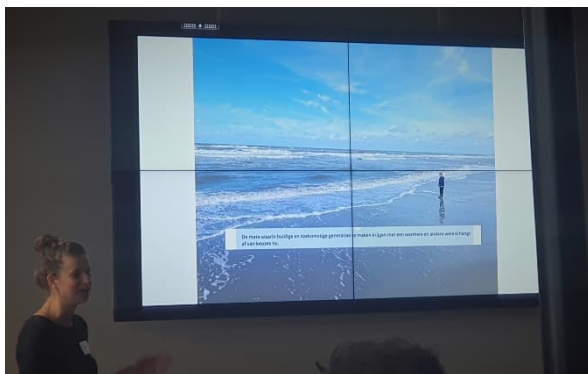
Slim Watermanagement is en blijft mensenwerk. Zo werden "de 'spannende' appjes betreft de status en voortgang van het gemaal IJmuiden in de gezamenlijke app-groep" als treffend voorbeeld geschetst. Het is belangrijk om hier met elkaar in te blijven investeren.

Vooruitkijken. Hoe ziet de toekomst van Slim Watermanagement en het ARK/NZK eruit?

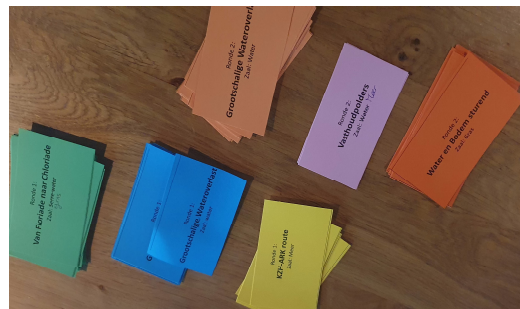
Corien de Vries-Kuiper (Rijkswaterstaat) schetst hoe de regio een ontwikkeling doormaakt van Slim Watermanagement en Toekomstbestending Watersysteem ARK/NZK-gebied tot de Gebiedsopgave Centraal Holland. Weliswaar werd de ARK/NZK-regio in het zonnetje gezet op het Deltacongres in 2019, maar tegelijkertijd is ons gebied op dat moment nog wel een behoorlijk witte vlek in het Deltaprogramma. Daar is in de tussentijd verandering in gekomen en inmiddels is de Gebiedsopgave

Centraal Holland ingekleurd en op de kaart gezet binnen het Deltaprogramma. Het is van belang dat de ruimtelijke component meegenomen gaat worden en dat de boodschap van water en bodem sturend overgebracht blijft worden.

Dat is van belang, want de verwachting is dat we in 2050 niet of nauwelijks meer spui mogelijkheden hebben door de stijgende zeespiegel. Ook nu al wordt gewerkt aan een meer robuust en toekomstbestendig systeem. Zo wordt de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van het gemaal bij IJmuiden vergroot met de komst van pomp 7. Met de aanleg van Selectieve Onttrekking is het systeem voor de komende jaren beter bestand tegen de indringing van zout en daarmee de verzilting van het NZK/ARK. En biedt de VenR opgave van het sluiscomplex

IJmuiden en het gemaal- en spuicomplex mogelijkheden voor toekomstbestendige ingrepen. Zo zijn we goed op weg, maar er is meer nodig. In die zin zijn we nooit klaar als gevolg van de effecten van klimaatverandering, maar ook het benodigde onderhoud en beheer. Binnen Slim Watermanagement is het daarom belangrijk om de toekomst te blijven benoemen en aan te kaarten in trant van toekomstbestendig waterbeheer. Om dit besef bij onszelf, maar ook bij de ander te creëren haalde Corien een mooie persoonlijke boodschap aan ter inspiratie. Aan de hand van het opgroeien van haar oudste zoon Tom (2017), bekijkt zij hoeveel je kunt bereiken in een paar jaar tijd. Maar tegelijkertijd kan de verre toekomst ook wat dichterbij gehaald worden, door zichzelf de vraag te stellen: wat gaat Tom in de toekomst meemaken? Op basis van dit principe kan ieder voor zichzelf de drijfveren in zijn of haar werk bepalen en in perspectief stellen: wat hebben we tot dusver al met elkaar bereikt? En waar willen we met zijn allen naartoe werken?

Workshops

Na de plenaire start stonden er 5 verschillende workshops op de planning waaraan kon worden deelgenomen in de ochtend en middag. Deze werden gefaciliteerd door enthousiaste workshopleiders uit de Slim Watermanagement community en stonden in het teken van relevante onderwerpen met betrekking tot Slim Watermanagement. Zo kwamen thema's als zoutindringing en verzilting, waterkwantiteit en -overlast en water(her)verdeling aan de orde. De insteek van de workshops was, naast het informeren van de deelnemers, om juist ook met elkaar in gesprek te gaan over het desbetreffende onderwerp en te leren van de input van de deelnemers. Hieronder staat per workshop een korte samenvatting.

Van Floriade naar Chloriade

Deze workshop werd in de ochtend gegeven door Arjen Kikkert (Rijkswaterstaat). Hierin werd de werking van het ARK/NZK systeem toegelicht en aangekaart welk problematiek betreft zoutindringing ontstaat met name ten tijden van droogte. Met behulp van de Z5 waarde wordt er op het NZK gestuurd op het beheersen van zout. Arjen heeft uitleg gegeven hoe en op basis waarvan de Z5 methodiek tot stand is gekomen. Daarnaast zijn de deelnemers meegenomen langs de ontwikkelingen, effecten en maatregelen, risico's en kansen in het huidige en toekomstige zoutbeheer van het ARK/NZK. Daarbij kwam de vraag aan de orde in hoeverre de huidige strategie in de toekomst wenselijk en houdbaar zal zijn. Daarover schetste Arjen zijn eigen visie hierop op een ludieke manier, door te refereren aan de Floriade in Almere en hier een geheel eigen draai aan te geven in de context van het Noordzeekanaalgebied.

Beter voorbereid op grootschalige wateroverlast

Met de grote hoeveelheid neerslag, die in de zomer van 2021 binnen korte tijd boven Limburg is gevallen, in het achterhoofd, is het besef ontstaan dat dergelijke soortgelijke buien in de omgeving van het ARK/NZK tot grootschalige wateroverlast kunnen leiden. Voorafgaand aan de regiodag heeft er al een groep waterbeherende en provinciale collega's gezamenlijk nagedacht, vanuit de Slim Watermanagement filosofie, over hoe we beter voorbereid kunnen zijn op de mogelijkheid van dit soort extreme buien binnen de regio en wat het handelingsperspectief is. Deze verkenning werd als uitgangspunt gebruikt door Janneke Klein, Rob Tijssen (beide van Waternet) en Wout Veelenturf (Rijkswaterstaat) om met de deelnemers in gesprek te gaan over de mogelijke vervolgstappen die kunnen worden gedaan. Binnen het huidige systeem kan er maar beperkt gestuurd worden aan de beschikbare draaiknoppen die daar nog zitten. Tijdens de sessie zijn twee concept maatregelen uitgelicht en getoetst. Het inventariseren van alternatieve informatiebronnen tijdens crisis en een tool om optimaal droog te malen zijn hierom opgenomen in het jaarplan voor 2024.

KZH – ARK route

Matthijs van den Brink (Rijkswaterstaat) gaf een workshop over de Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem. Deze waterverdelingsstrategie is opgenomen in het Nationaal Deltaprogramma. Binnen de workshop werd onder andere in gegaan op de vraag wat de strategie precies inhoudt, hoe er wordt omgegaan met de zoetwaterzones en is de ARK-route verder uitgelicht. Daarbij is het belangrijk om te benoemen dat de KZH niet is bedoeld om het water te verdelen, maar dit is een advies binnen het Deltaprogramma Zoetwater. Dit met als doel een optimale verdeling en meer ruimte om situationeel te sturen. Binnen het hoofdwatersysteem zijn een aantal zones aangewezen die verziltingsgevoelig zijn zoals de Hollandsche IJssel, Lek en het ARK.

Water en bodem sturend

Een jaar na de publicatie van de beleidsbrief "Water en Bodem Sturend" vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is er in de regio veel gebeurd. Paulien Hartog en Yigall Schilp (beide van Waternet) namen de deelnemers tijdens de workshop mee achter de schermen van dit proces. De nadruk lag op het vertalen van expertkennis over water en bodem naar de praktische toepassing ervan in (ruimtelijke) processen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is de volgende passage: "We reserveren 5% tot 10% van diepe polders voor waterberging, bij voorkeur in de diepste delen. Hiermee voorkomen we wateroverlast als gevolg van aanhoudende regenval of piekbuien. Nieuwe bebouwing is hier niet toegestaan, tenzij dit geen afbreuk doet aan het waterbergend vermogen." Onder andere aan de hand hiervan werd gezamenlijk tot de conclusie gekomen dat er nog veel onduidelijkheden in de tekst staan, maar de noodzaak van de brief wordt begrepen. In het tweede deel van de workshop zijn kaarten getoond die zijn ontwikkeld door Waternet. Deze kaarten kunnen op verschillende thema's, zoals bijvoorbeeld waterveiligheid, aangeven wat de sterke en zwakke punten zijn in een bepaald gebied. Hiermee kan op grotere schaal het landgebruik of de inrichting van dat gebied worden bepaald op basis van wat het meest geschikt is.

Vasthoudpolders

De workshop over de vasthoudpolders was een vervolg op de workshop van vorig jaar. Rob Tijssen (Waternet) en Hydrologic blikken terug naar de vorige sessie, waar het idee van de vasthoudpolders

werd gepresenteerd. Toentertijd waren er al wel per polder schadecurves gemaakt die weergeven hoeveel water er vastgehouden kan worden tegen welke schade. Daarbij was het uitgangspunt om tien miljoen kuub te kunnen vasthouden, verspreid over de vier waterschappen in het ARK/NZK gebied. Inmiddels een jaar verder, is er door Hydrologic (in slechts 6 weken tijd) een tool in Excel ontwikkeld die kon worden gepresenteerd. In deze tool kan worden aangegeven hoeveel kuub water geborgen kan worden, op welke manier dit verdeeld moet worden en welke waterschappen daarvan deel uit zouden maken. Vervolgens kan worden berekend in welke polders de hoeveelheid overtollig water tijdelijk vastgehouden zou kunnen worden tegen de minste schade. De tool is nog in ontwikkeling, maar lijkt een veelbelovende stap vooruit in het omgaan met schade als gevolg van mogelijke extreme hoeveelheden neerslag in korte tijd.

Afsluiting

Aan het einde van de middag, na een productieve dag, werd de regiodag plenair met elkaar afgesloten. De jaarlijkse prijs voor de inzet binnen Slim Watermanagement werd door Rob Tijssen (Waternet), de winnaar van de vorige editie, feestelijk overhandigd aan Hilga Sikma (Waternet).

Daarop aansluitend werd ook blijk van waardering gegeven aan de betrokkenheid van de directeuren bij de regiodag. Na de presentatie(s), uitreiking van de prijzen en bedankjes was het tijd voor de pubquiz. De zaal werd opgedeeld in verschillende groepen om een aantal vragen te beantwoorden op het gebied van water en muziek, waar de fanatiekelingen niet onopgemerkt bleven. De aanwezigen werden ook op de aanwezigheid van de vernieuwde Serious Game gewezen. Diegene die deelnemen aan dit spel kunnen de rol van diverse waterbeheerders op zich nemen en dienen gezamenlijk tot een oplossing te komen voor een wateroverlast scenario in de context van het ARK/NZK gebied. Voor meer informatie over de Serious Game en het spelen hiervan kan contact opgenomen worden via het contactformulier van de website van Slim WM.

We kunnen terugkijken op een geslaagde dag, maar vooral ook vooruit kijken naar alweer de 11e editie die ongetwijfeld traditiegetrouw op de 2e donderdag van oktober 2024 zal plaats gaan vinden. Hopelijk tot volgend jaar!